

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی و الحاق ۳ تبصره به آن»

مقدمه

ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی بیان می‌دارد: «شوهر می‌تواند زن خود را از حرفه یا صنعتی که منافی مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد منع کند».

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

همان‌گونه در دلایل توجیهی این طرح ذکر شده است از متن ماده دو استنباط می‌توان کرد:

شماره ثبت:

استنباط اول این است که مرد احتیاجی به اثبات تنافی شغل زن با مصالح خانواده یا حیثیت خود یا زن ندارد و اثبات عدم منافات برعهده زن است فلذا مرد رأساً می‌تواند زوجه را از اشتغال منع کند و این زوجه است که باید در دادگاه عدم تنافی را ثابت نماید.

۴۲۵

شماره چاپ:

استنباط دوم بر این است که اثبات تنافی شغل زن با مصالح خانواده و حیثیت زن یا شوهر برعهده زوج می‌باشد. طرح کنونی برای رفع شبهات این ماده و اصلاح آن ارائه شده است.

۱۰۰۴

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۴/۲۷

بررسی طرح

۱. حق هر فرد - اعم از مرد و زن - برای داشتن شغل که در اصل بیست‌وهشتم قانون اساسی تصریح شده است، در نتیجه هر زنی می‌تواند هر شغلی را که مایل است، اختیار کند لکن در صورتی که این شغل با مصالح خانواده یا حیثیت زوجه یا زوج مغایرتی داشته باشد - با توجه به اینکه اصل بر انتخاب آزادانه شغل می‌باشد - اثبات این مغایرت بر مدعی مغایرت که شوهر می‌باشد - خواهد بود.

معاونت پژوهش‌های
سیاسی - حقوقی
دفاتر: مطالعات حقوقی
مطالعات فرهنگی

فلذا در صورتی که ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی احتیاج به اصلاح داشته باشد باید مطابق بر این نظر اصلاح شود.

۲. از منظر فرهنگی نیز می‌توان گفت مطابق ماده (۱۱۰۵) قانون مدنی ریاست خانواده به مرد تعلق دارد و در کلی بودن ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی این جایگاه حفظ شده است، اما طرح پیشنهادی وسعت و دامنه باز این مسئولیت را چالش‌برانگیز دانسته و به دنبال محدود کردن و تعیین مصادیق نقیض این قاعده برآمده است و سعی در تعیین ضوابط برای این مسئولیت شده تا احتمال خطا و کج‌کارکردی این قانون را کاهش می‌دهد، اما نکته قابل توجه این است که آزادی زنان در انتخاب نوع شغل، تغییر ساختار خانواده را به همراه خواهد داشت به گونه‌ای که در سیستم مدیریتی گذشته زن در طول مرد قرار می‌گرفت، اما با تغییر جایگاه مرد سیستم جدید مدیریتی در خانواده شکل می‌گیرد که زن و مرد در عرض یکدیگر قرار می‌گیرند و این تغییر ساختار پیامدهای مثبت و منفی گسترده و کلانی دارد و پذیرش تغییر ساختار مدیریتی خانواده نیازمند وجود تفاسیر جدید فقهی و وضع قوانین جدید در دیگر حوزه‌هاست تا یکپارچگی رویکرد کلان نسبت به این مسئله حفظ شود.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۶۰۸۶

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۷/۸

۳. نکته حائز اهمیت در این زمینه این است که ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ قبلاً ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی را اصلاح کرده است. این ماده بیان می‌دارد: «شوهر می‌تواند با تأیید دادگاه زن خود را از اشتغال به هر شغلی که منافی مصالح خانوادگی یا حیثیت خود یا زن باشد منع کند. زن نیز می‌تواند از دادگاه چنین تقاضایی را بنماید. دادگاه در صورتی که اختلالی در امر معیشت خانواده ایجاد نشود مرد را از اشتغال به شغل مذکور منع می‌کند.» از آنجایی که ماده (۵۸) حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۲ که درصدد احصای قوانینی است که با لازم‌الاجرا شدن این قانون نسخ می‌شوند، قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ را ذکر نکرده است، فلذا قانون مصوب ۱۳۵۳، در مواردی که مغایرت با احکام قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۲، ندارد، نسخ نگردیده و کماکان به قوت خود باقی است. در نتیجه ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ با توجه به اینکه صریحاً توسط قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۲ فسخ نشده است کماکان به قوت خود باقی است، زیرا حکمی مغایر با آن در قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۲ وجود ندارد.

همان‌گونه که در متن ماده (۱۸) مذکور مشاهده می‌شود اولاً منع اشتغال زوجه توسط شوهر به هر شغلی که مغایر با مصالح خانواده یا حیثیت زن یا شوهر است احتیاج به تأیید دادگاه دارد. ثانیاً همین حق برای زوجه در این ماده در نظر گرفته شده است.

با توجه به وجود ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ که در مقام اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی تصویب شد و تاکنون نسخ نشده است، دیگر نیازی به اصلاح متن ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی وجود ندارد. ۴. در خصوص تبصره «۱» پیش‌نویس طرح، باید گفت در صورتی که اشتغال زن قبل از ازدواج شروع شده و یا شوهر نیز اجازه آن را داده است. قاعداً شوهر نمی‌تواند زوجه را از اشتغال منع کند.

لکن: الف) نفس ازدواج با زوجه به معنای اسقاط حق منع وی از اشتغال نمی‌باشد فلذا اگر در حین ازدواج، زوجه شاغل باشد و با رضایت کامل زوج، عقد جاری شده باشد باز هم می‌تواند با اثبات مغایرت شغل زوجه با مصالح خانوادگی یا حیثیت زن یا زوج در دادگاه مانع از اشتغال وی شود این موضوع در نظریه شماره ۷/۲۹۹۷ مورخ ۱۳۶۱/۸/۲ اداره کل حقوقی قوه قضائیه نیز بیان شده است.^۱

ب) در صورتی که زوج به صورت شرط ضمن عقد به ادامه اشتغال زوجه اذن داده باشد یا عقد مبنیاً بر آن منعقد شده باشد یا پس از ازدواج، به اشتغال زوجه اجازه داده باشد، تنها در صورتی می‌تواند مانع اشتغال زوجه شود که ثابت کند پس از اذن یا اجازه وی، اموری حادث شده که شغل زوجه را مبدل به شغلی نموده که منافی با مصالح خانواده یا حیثیت زوج یا زوجه کرده است یا ثابت کند که شغل زوجه از ابتدای اذن یا اجازه وی مخالف مصالح خانواده یا حیثیت وی یا زوجه بوده و وی اطلاع نداشته است.

۱. حکم ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی به‌طور عام اطلاقش این است که شوهر می‌تواند زن خود را از حرفه یا صنعتی که منافی مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد، منع کند. بنابراین در صورتی که شوهر قبل از ازدواج به وضع استخدامی زن آگاه بوده و با رضایت کامل بر این امر، صیغه نکاح جاری شده باشد، می‌تواند از اختیار قانونی خود استفاده کند....

همچنین نظریه شماره ۷/۱۵۵۸-۱۳۷۶/۷/۲ امکان منع زن از اشتغال راحتی در صورتی که شوهر اجازه اتخاذ شغلی را به صورت شرط ضمن عقد به او داده باشد، میسر دانسته است.

در غیر موارد یاد شده، شوهر نمی‌تواند در صورت اذن یا اجازه به اشتغال زن مانع اشتغال وی شود در نتیجه این تبصره باید اصلاح شود.

۵. در خصوص تبصره «۲» باید گفت در صورتی که اشتغال زوجه به مشاغلی باشد که منافات با مصالح خانواده یا حیثیت وی یا زوج می‌باشد و شوهر وی را با حکم دادگاه از اشتغال منع کند، علی‌الاصول با توجه به صحت اخلاقی و حقوقی و فقهی عمل زوج، اضطراری را به زوجه نمی‌توان فرض نمود که زوج مکلف به جبران آن باشد.

۶. در خصوص تبصره «۳» باید گفت که با توجه به بقای زوجیت در حین دعوی طلاق، همچنان حق شوهر مبنی بر منع زن به اشتغال، وجود دارد. در نتیجه عبارت اختلافات زناشویی ناصحیح و باید عبارت دعوی طلاق جایگزین آن شود. از سوی دیگر معلوم نیست که دعوی طلاق به گواهی عدم سازش و صدور حکم به جواز اجرای صیغه طلاق شود.

نتیجه‌گیری

۱. با توجه به بقای حکم ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ نیازی به اصلاح متن ماده وجود ندارد.

۲. تبصره‌های «۲» و «۳» این طرح با توجه به مغایرت آن با اصول کلی حقوقی باید حذف شود.

۳. تبصره «۱» نیاز به اصلاح دارد.

در نهایت جهت اصلاح تبصره‌های پیشنهادی در متن پیش‌نویس و همچنین در صورت اصرار نمایندگان محترم به اصلاح متن ماده با توجه به رویه، عبارت زیر پیشنهاد می‌گردد:

«شوهر می‌تواند با تأیید دادگاه زن خود را از اشتغال به هر شغلی که منافات با مصالح خانوادگی یا حیثیت خود یا زن باشد منع کند.

تبصره: در صورتی که اشتغال زن به صورت شرط ضمن عقد نکاح ذکر شده باشد یا عقد مبنیاً بر آن واقع شده باشد یا شوهر اجازه به اشتغال زن داده باشد، تنها در صورتی می‌تواند مانع از اشتغال وی شود که ثابت کند شغل زوجه از ابتدا منافات با مصالح خانوادگی یا حیثیت زن یا خود وی بوده و از آن مطلع نبوده است یا ثابت کند پس از اذن و اجازه وی، اموری حادث شده که موجب گردیده اشتغال زن منافات با مصالح خانوادگی یا حیثیت وی یا زوجه شده است».

